Bialystok, den 27. September 1942
Nr. 27

NEUER WEG
Weissruthenische Wochenzeitung für den Bezirk Bialystok

PREIS 20 PF.
Цана 20 фнг.

НОВАЯ ДАРОГА

Беларуская тыднёвая газэта на Беластоцкую Акругу

Verlag: Sturmverlag G. m. b. H. Zweigniederlassung Bialystok, Lindenstr. 64, Tel. 437 — Bankkonto Stadtsparkasse 700. Anzeigenpreise: z. Zt. ist die Preisliste 1 gültig.

Беласток
27-га верасьня 1942.

Адрас Рэдакцыі: Sturmverlag G. m. b. H. Zweigniederlassung Bialystok, Lindenstr. 64, Tel. 437—
Банкконто Гарадзкая Каса Ашчаднасьці 700
Цана абвестак паводле лісты цэнаў 1.

Вулачныя баі ў Сталінградзе

Найвышэйшае Камандаваньне Амріі паведамляе наступнае аб баёх у Сталінградзе:

У Сталінградзе прадаўжаюцца цяжкія вулачныя баі ў самым горадзе. Бальшавікі надарэмна прабавалі затрымаць зьніштажальны наступ нямецкіх войскаў. Нямецкая пяхота, танкавыя й сапёрныя часьці зламалі заўзяты супраціў ворага і здабылі далейшыя раёны гораду. У развалінах дамоў бальшавікі прабавалі распачліва супраціўляцца нямецкаму наступу. У занятых раёнах гораду праводзіцца ачышчэньне ад расьсеяных рэштак бальшавіцкіх сілаў. Нямецкія баявыя й стрымгаловыя самалёты скуткоўна падтрымлівалі баі наземных войскаў і закідалі бомбамі склады заспасабленьня й блёкі дамоў, якія былі выбудаваны накшталт крэпасьцяў. Нямецкія ганчакі зьбілі ў аднэй атацы 33 варожыя самалёты, шэсьць варожых самалётаў зьнішчана процілятунскай артылерыяй. Баі адбываюцца ўжо ў самым цэнтры гораду.

Канец Сталінграду

Трывожнае пытаньне віднеецца цяпер ува ўсіх газэтах плютакратаў і бальшавікоў. Гэта пытаньне: ці падзе Сталінград? Першы раз ад 23 жніўня, калі нямецкія войскі пайшлі ў атаку супроць гэтага ваеннага мэтраполю, нават у найбольшых аптымістаў у Лёндане і Маскве настроі зусім апалі, бо ўжо ніяк ня могуць яны утоіць таго, што нямецкія войскі ўжо знаходзяцца ў самым сэрцы Сталінграду, што ў заўзятых баёх падаюць вуліца за вуліцай, а Цімашэнка цалком бязсільны перад тактычнымі парушэньнямі нямецкіх арміяў. Нямецкае лятунства ўсяўладна пануе над полем бою. Зьбліжаецца час, калі горад Сталіна з замкнёнымі ў ім савецкімі вялікімі арміямі і нязьлічанай колькасьцю ваеннага матарыялу аканчальна будзе ў нямецкіх руках. Нават англійскае інфармацыйнае бюро змушана было прызнаць, што нямецкія войскі паступова акружылі горад пасьля таго, як барацьба асабліва загострылася. Найвялікшая гераічная песьня нямецкае ваеннае гісторыі ўжо зьбліжаецца да свайго канца.

Надарэмна Чэрчыль кідаецца з сваімі разьлічэньнямі на якія-небудзь адцяжваючыя манэўры ў мамэнт, калі мае надыйсьці вестка аб упадку Сталінграду. Яго спроба каля Тобруку была здушана войскамі дзяржаваў восі ў адзін міг. Зьнішчэньне 2 крэйсараў і што найменш 4 зьнішчальнікаў толькі змусіла англійскае інфармацыйнае бюро ламаць голаву, каб як-небудзь адцягнуць паведамленьне аб гэтых стратах. Толькі ў сераду позна вечарам было падана аб страце двух зьнішчальнікаў. Аб іншых стратах, як звычайна, бюро ўпорна маўчыць. Тое-ж самае датычыць і затапленьняў караблёў, аб якіх паведамляла ў сваіх камунікатах Найвышэйшае Камандаваньне Арміі. З усходу насоўваецца бура. Нічога дзіўнага ў тым, што ім нязручна падаваць «благія весткі». Яны нічога іншага ня могуць прыдумаць, як звычайныя пацяшэньні й заяўленьні, што «маўляў, нямецкія паведамленьні перабольшаныя». Інакш думаюць, аднак, матросы. Паводле амэрыканскае газэты «Нью-Йорк Таймс» яны масава ўцякаюць з караблёў і толькі пад прымусам ізноў варочаюцца на сваю службу. Нават 250 англійцаў адмовілася нядаўна плыць на караблі і іх сілай адтранспартавалі з ЗША у Англію, дзе яны прымусова ўлучаны ў армію. Недахоп экіпажаў на караблёх прыймае катастрафальныя разьмеры. Загранічныя матросы ўцякаюць яшчэ больш, а атрымаўшы водпуск, больш не варочаюцца на службу. Гэта вельмі вымоўна гаворыць аб посьпехах нямецкіх падводных лодак. Наколькі дрэнна прадстаўляюцца справы з мараплаўствам у Англіі, відаць з аднаго Лёнданскага камунікату. У ім гаворыцца, што ніхто з матросаў ня хоча ехаць у «сьмяротную дарогу», матросы папросту адмаўляюцца, і таму выправіць караван караблёў у Мурманск нязвычайна трудна. Англійскі ўрад вызначае прэміі для матросаў, а да караванаў дадаецца яшчэ ўзмоцненая ахова.

Нічога пацяшаючага не даюць і весткі з Індыі. Праца англійска-індускага заканадаўчага сабраньня адбываецца ў надзвычай цяжкіх умовах. Тысячы індусаў тоўпяцца перад уваходам у памяшчэньне сабраньня, дэманструючы супроць арышту нацыянальных правадыроў і забіваючы прыхільнікаў Англіі. Ня гледзячы на грамаджэньне войскаў, якое праводзяць англійскія ўлады, вызваленчы рух, здушаны ў адным мейсцы, выбухае з новай сілай у другім. Англійскі віцэ-кароль выдае адозву за адозвай, але гэта памагае, як мёртваму кадзіла: рух бязупынна расьце й магутнее. Над індускімі гарадамі й вёскамі носяцца англійскія бамбардыроўшчыкі й сеюць сьмерць і зьнішчэньне.

Гэтая музыка, якая суправаджае вялікія падзеі ў Сталінградзе, рэжа брытанцам вушы. Цяпер яны бязпомачна шукаюць новай «дошкі ратунку», за якую можна было-б ухапіцца пасьля ўпадку Сталінграду. Народ спытае гэтых плютакратаў, як яны думаюць выраўняць гэты найцяжэйшы ўдар вайны. А Чэрчыль спрабаваў усё, ад Д'еппа да Тобрука. Усюды яго спаткала няўдача. Цяпер ён з трывогай чакае няўхільнага ўпадку Сталінграду, які перажывае свой канец.

ВАЙНА

На ўсходнім фронце заканчываюцца цяпер баі за СТАЛІНГРАД. Лёс яго ўжо фактычна вырашаны. Кожную гадзіну можа надыйсьці паведамленьне аб аканчальным здабыцьці гораду. Баі праходзяць ужо ў самым горадзе, пры чым бальшавікі заўзята бароняцца. Ад мамэнту, калі баі прынялі асабліва вострую форму, горад паволі акружаецца нямецкімі войскамі й вялікія савецкія сілы апынуцца ў замкненьні. Спробы ворага зрабіць мясцовую адцяжваючую атаку з поўначы моцнымі пяхотнымі й танкавымі ўгрупаваньнямі былі здушаны з вялікімі стратамі для ворага. Вуліца за вуліцай падаюць у цяжкіх баёх. Кожны блёк дамоў тут выбудаваны, як крэпасьць. Але на помач нямецкім атакуючым войскам прыходзіць лятунства, якое бязупынна бамбардуе ўцалеўшыя дамы й ваенныя аб'екты. Аб скуткоўнасьці нямецкіх налётаў сьведчаць цыфры зьбітых савецкіх самалётаў.

Нямецкія войскі прабіваюцца праз груз і разваліны дамоў, разьбітыя кучы танкаў і зьнішчаныя артылерыйскія становішчы ўглыб гораду. Сапёры й пяхота мусяць быць надзвычай уважнымі, бо з дахаў і разваленых дамоў сочыць вораг. Густы дым і пажары робяць змаганьне вельмі цяжкім. Два дні падаўшы дождж забалоціў дарогі заспасабленьня, што ўтрудняе падвоз баявых матарыялаў. Але ўсе труднасьці перамагаюцца. Ня гледзячы на ўсё, ня гледзячы на распачлівы супраціў ворага, нямецкая пяхота пераможна здабывае горад. Як падае камунікат Найвышэйшага Камандаваньня Арміі, нямецкай процілятунскай артылерыяй і лятунствам зьбіты жалезнадарожныя гарматы, якія прадстаўлялі небясьпеку для атакуючых войскаў. Зьнішчана шмат цыстэрнаў бэнзыны й цягнік з 100 вагонамі бэнзыны. Зарава пажараў залівае неба. Сталінград перажывае свой канец. Баі адбываюцца ўжо ў самым цэнтры гораду.

На Церакскім фронце, ня гледзячы на цяжкія ўмовы мясцовасьці, здабыты штурмам важныя гарады Цэрэк і Владзіміраўскі. Танкавыя аддзелы і пяхота прадаўжаюць свой наступ на ўсход ад ракі Цераку. Тут праломлены моцныя савецкія пазыцыі. Вораг адкінуты далей. Нямецкае войска перамагае надзвычай вялікія труднасьці, бо бальшавікі замінавалі мясцовасьць. На адрэзку аднае толькі дывізыі выбрана звыш 100 мінаў.

У загібе ракі Цераку ў надзвычай труднай для праходу мясцовасьці прадаўжаецца атака на паўдзённы-усход ад Прахладнай. Нямецкія войскі прабіліся наперад праз стромыя ручаі, высокую стэповую траву й зарошшыя лесам горныя ўзвышшы.

У апэрацыях паміж Кубаньню й Каспійскім морам нямецкія войскі праламілі моцна падмінаваную сыстэму пазыцыяў. Горад Дэйское здабыты штурмам. У гэтых баёх цалком зьнішчаны адзін савецкі батальён. Спробы ворага адбіць страчаную мясцовасьць былі здушаны, пры гэтым ён панёс цяжкія крывавыя страты.

На паўночны захад ад Новарасійска вораг прабаваў ужачы на 21 верасьня высадзіць свае войскі. Хуткабежныя й падводныя лодкі падплылі да ўзьбярэжжа, але былі адбіты нямецкім ваенна-марскім флотам і берагавой абаронай.

Нямецкія самалёты бамбардавалі скуткоўна варожыя становішчы каля Гэлэндшык і порт Туаспэ.

На сярэднім адрэзку ўсходняга фронту вораг праводзіў далей атакі. Усе яны былі адбіты з цяжкімі стратамі для ворага. Зьнішчана шмат савецкіх танкаў. Моцныя эскадры нямецкіх баявых самалётаў скуткоўна атакавалі ўдзень і ўначы шляхі заспасабленьня й жалезнадарожныя спалучэньні Саветаў у абшары каля Ржэва. У часе ад 15-га да 19-га верасьня ў сэктары Ржэва й Варонежа зьнішчана 114 варожых танкаў.

Надзвычай вялікія посьпехі асягнулі нямецкія падводныя лодкі ў барацьбе з гандлёвым флотам ЗША і Англіі. У чатырох Надзвычайных Камунікатах Найвышэйшае Камандаваньне Арміі падало гордыя вынікі затапленьняў. 13-га верасьня затоплена 18 караблёў у 121.000 БРТ, 15 верасьня затоплена 19 караблёў у 122.000 БРТ, 19-га верасьня ў Караібскім моры, перад Афрыкай і ў затоцы Сьв. Лёрэнца затоплена 19 караблёў у 100.000 БРТ. Але найцяжэйшы ўдар нанесены варожаму суднаходзтву 20-га верасьня. Нямецкія падводныя лодкі і самалёты затапілі 38 караблёў на 270.000 БРТ. Цыфры гавораць самі за сябе. На працягу 17, 19 і 21 верасьня на ўсходнім фронце зьбіта 223 самалёты. Згінула толькі 6 нямецкіх самалётаў.

Нямецкія самалёты бамбардавалі ў далейшым паўдзённую і паўдзённа-усходнюю Англію. Выкліканы зьнішчэньні й пажары.

Налёты на Англію

Нямецкія паветраныя баявыя сілы скуткоўна праводзілі атакі на англійскае ўсходняе пабярэжжа. Англійскае інфармацыйнае бюро падае, што, ня гледзячы на англійскую абарону процілятунскай артылерыі і ганчакоў, у многіх мясцовасьцях скінуты разбураваючыя і запальваючыя бомбы. Як паведамляе Найвышэйшае Камандаваньне Арміі, надзвычай жорсткі налёт праведзены на брытанскі прамысловы горад Бостон. Нямецкія баявыя самалёты прабіліся праз агонь процілятунскай абароны й балёнавую загароду й закідалі бомбамі горад і партовы раён. Узьніклі шырокія пажары. Разбураны таксама вайсковыя кашары на паўдзённы ўсход ад гораду.

Паводле англійскіх паведамленьняў у ліпені і жніўні ад паветраных налётаў было каля 1900 англійцаў забіта. Лік раненых таксама вялікі

Бура над Індыяй

Як мы пісалі, Чэрчыль супакайвае англійскую публіку, пацяшаючы словамі, што «маўляў, у Індыі справы паляпшаюцца»... А вось міністар унутраных справаў брытанска-індускага ўраду на паседжаньні Індускага Заканадаўчага Сабраньня прызнаўся, што страты брытанцаў у Індыі вельмі значныя, асабліва ў Бігары і на ўсходзе злучаных правінцыяў. Ён вельмі дзівіўся тэхнічнай арганізацыі ўсіх проціанглійскіх выступленьняў.

Міністар падаў «урадовыя» дадзеныя аб стратах індусаў і брытанскае паліцыі. Дадзеныя гэтыя вельмі няпэўныя, у чым, зрэштай, прызнаўся сам міністар. «Гэтыя цыфры», сказаў ён, «не даюць поўнага абраза страт, бо з правінцыі Бігар, дзе разрухі прынялі найбольш вострыя формы, вестак няма». Паводле «урадовага» камунікату забіта дасюль 340 і ранена каля 800 індусаў. Страты брытанскае паліцыі складаюць паводле камунікату 42 забітых і многа раненых. У гэты лік не ўваходзяць страты чыгуначнікаў, а страты гэтыя вельмі значныя.

Сярод брытанскіх кругоў пануе агульнае ўстрывожаньне з увагі на магчымасьць японскага ўмяшаньня. Саветы таксама прабуюць «мачаць рукі» ў індускім паўстаньні: яны хочуць стварыць магчымасьць для сваіх уплываў. Паводле паведамленьня з Анкары, у Нью-Дэлі прыбыў першы прадстаўнік савецкага інфармацыйнага агенцтва ТАСС. Тымчасам вызваленчы рух у Індыі расьце. З усіх куткоў Індыі надыходзяць весткі аб узрастаючым уздзеле індусаў у барацьбе супроць англійцаў.

У Бангкоку забіта звыш 150 членаў індускае партыі Кангрэсу, якія вялі барацьбу з англійскай паліцыяй цэлых тры дні. У Патне, у правінцыі Бігар, брытанскі надзвычайны суд выдаў цэлы рад цяжкіх прысудаў на ўдзельнікаў проціанглійскіх забурэньняў. Папярэдні міністар Кангрэсу правінцыі Ассам Бізвас арыштаваны. У індускім вызваленчым руху прыймаюць актыўны ўдзел таксама і жанчыны. Гэтак індускія студэнткі селі падовячы на сходах індускага парлямэнту і загарадзілі праход у памешчаньне парлямэнту пасолам, якія не маглі ўвайсьці. А таму, што індускае каставае права забараняе мужчынам чапаць жанчын таей касты, дык пасолы мусілі аж да вечару стаяць безрадна перад парлямантам.

Узрастае колькасьць актаў сабатажу. Цэлы рад жалезнадарожных лініяў перарваны. Жлаезнадарожная камунікацыя ў Індыі нарушана. Таварныя цягнікі ня маюць ніякай магчымасьці курсаваць з усходу на захад краю. Англійская газэта «Дэйлі Тэлеграф» піша ў сувязі з разрухамі ў Індыі: «Весткі з апошніх дзён паказваюць усю сур'ёзнасьць палажэньня ў Індыі. Палажэньне значна паважнейшае, чым можна было думаць. У многіх мясцовасьцях забурэньні прыймаюць пляновую форму й паралізуюць усю камунікацыю».

Сярод індускіх членаў заканадаўчага сабраньня правезены арышты. Пасольскія мейсцы ў парляманце пустуюць. Але і сярод астаўшыхся паслоў пануе апазыцыйны настрой. Азін пасол-індус злажыў у заканадаўчым сабраньні праект, у якім, між іншым, ёсьць дамаганьне незалежнасьці Індыі, адмены забароны сходаў, звальненьня з арышту Гандзі і яго супрацоўнікаў, а таксама вызначэньне новых выбараў.

Камунікаты з Нью Дэлі паведамляюць аб цяжкой хваробе Гандзі. Гандзі зусім аслабеў, бо ён аджыўляецца толькі казіным малаком. Англійцы стараюцца трымаць весткі аб стане здароўя Гандзі ў таямніцы, бо яны ведаюць, што ўвесь індускі народ падымецца ў абарону свайго вернага сына.

Тайная індуская радыёстанцыя «Свабодная Індыя» нядаўна зьвярнулася да індускага народу з заклікам востра выступіць супроць заканадаўчага індускага сабраньня. «Верныя сыны індускага народу, гаварылася ў адозве, мучацца ў брытанскіх турмах, або растраляны англійскімі насільнікамі». У Нью Дэлі паведамляюць, што там забіта 707 асобаў, у тым ліку 49 салдатаў, а 85 дзяржаўных будынкаў пашкоджана.

У Бэнгаліі ўспыхнулі новыя разрухі. У Мадрасе натоўп індусаў уварваўся ў турму й вызваліў 22 індускіх нацыяналістаў. На іх мейсца ў турму пасаджана некалькі паліцэйскіх. У Мадрасе трывае бой паміж брытанскай паліцыяй і індускімі паўстанцамі. Англійцы змушаны ўзмоцніць свае гарнізоны, пры чым яны ўвозяць нават танкі. Навешана ізноў 22 індусы. Звыш 200 індусаў забіта ў баёх. На адной з вуліц Калькуты індускі паўстанец забіў англійскага афіцэра. Замаховец уцёк. У Бамбэі ў часе дэманстрацыяў забіта сем індусаў. Як пасьля гэтага выглядае брахня Чэрчыля ў англійскім парляманце. Над Індыяй узьнялася бура. Яна зьмяце англійскае ліхазельле з Індускай зямлі.

50 кілямэтраў перад портам Морэсбі

Новы японскі налёт на Порт Дарвін.

Баі на Новай Гвінэі праходзяць далей пасьпяхова для японцаў. Аўстралійская Галоўная Кватэра мусіла цяпер прызнаць, што японцы знаходзяцца ўжо ў 50 км. ад Порту Морэсбі і праводзяць тут жорсткія баі. Страты аўстралійскіх войскаў надзвычай вялікія. Японскія самалёты ваенна-марскога флоту закідалі ізноў бомбамі паўночна-аўстралійскае ўзьбярэжжа, паміж іншым, партовыя ўладжаньні і ваенныя аб'екты Порту Дарвін. Вялікія пажары сьведчылі аб скуткоўных баёх над Новай Гвінэяй, сумежным марскім абшарам і Паўночнай Аўстраліяй. Зьбіта разам 14 варожых самалётаў. Толькі адзін японскі самалёт не вярнуўся на сваю базу.

Гэткае палажэньне падобнае да няволі

Лёнданская газэта «Дэйлі Гэральд», піша аб палажэньні моладзі ў Англіі: «Шмат тысячаў лёнданскіх юнакоў і дзяўчат працуе цяпер у гэткіх цяжкіх умовах і так доўга, што іх палажэньне зусім падобна да няволі». Гэта піша адзін карэспандэнт на падставе справаздачы Лёнданскага Камітэту Ўзгадаваньня. Адзін з прадстаўнікоў гэтага камітэту, які цікавіўся справай работы сярод дзяцей, быў зьдзіўлены выглядам дзяцей. «Можна было думаць, заявіў ён, што гэтыя дзеці працуюць 55 гадзін у тыдзень, а часам і больш. Шмат з іх мусіць цэлую гадзіну ісьці да мейсца працы, гэткім чынам яны трацяць штодня 2 гадзіны. Дзеці цярпяць ад вайны больш, чым мы ўсе. Некаторыя з гэтых хлопцаў працуюць па 12 гадзін. Яны ўстаюць да працы перад 5-ай гадз. раніцы й варочаюцца дамоў у 8.45 гадз.»

Новы японскі міністр замежных спраў

18-га верасьня вызначаны новы японскі міністар замежных справаў Масаукі Тані, былы прэзыдэнт інфармацыйнага бюро японскага ўраду. Ён пераняў міністэрства пасьля Гідэні Тоге. Тані і далей будзе кіраваць інфармацыйным урадам.

КАЎКАЗ

Насупроць Керчы на паўвостраве Тамань пачынаецца горны хрыбет Каўказу. Ён мае 1.300 клм. даўжыні і каля 225 шырыні й цягнецца ў паўдзённа-ўсходнім кірунку аж да Баку. На Тамані, найбольш на захад высуненым паўвостраве Каўказу, ляжаць утокі ракі Кубані, якая бярэ свой пачатак у горах і прабівае сабе дарогу да Чорнага мора. Геаграфічна тэрыторыя Каўказу адмяжоўваецца на поўначы лініяй Растоў—Астрахань, але Расея так царская, як і бальшавіцкая з мэтаў чыста палітычных, адрэзала ад яго паўночныя абшары. Гэтая палітыка ў старой Кубанскай акрузе натолькі ўдалося, што паўночная яе палова зусім зрусыфікавана, а ў паўдзённай (за Кубаньню) расейцы твораць да 50 прац. насельніцтва.

Русыфікацыйную палітыку мясцовага насельніцтва вялі далей Саветы. Кубанскую акругу разглядалі яны як чыста расейскую. Першабытнае насельніцтва Паўночнага Каўказу ведама пад агульным назовам Чаркесаў. Яно абыймае некалькі асобных плямёнаў. Пад назовам «Адыгі» яны насялялі Кубанскую акругу й баранілі яе ад розных вандроўнікаў. Пад назовам «Абхазы» й Кабардзінцы» яны вядомы ў самых Каўказкіх горах, куды праніклі. Агульны лік гэтых Чаркесаў складае сяньня найбольш за тры чверці мільёна. Калі яны былі пераможаны расейцамі, дык значная частка іх пасялілася ў суседніх краінах. Чаркесы ўжо ў VI стаг. ведалі хрысьціянства, занесенае сюды з Бізантыі. Але ў XVII і XVIII стаг. яны наперакор Расеі, прынялі іслам. Як добрых і адважных ваякаў іх усюды ахвотна прыймалі. Асабліва цяжкім быў для чаркесаў 1864 г., калі прыблізна мільён іх змушаны быў пакінуць свой край і перасяліцца ў Турэччыну й Анатолію. І сяньня яшчэ там можна спаткаць густа чаркескія аселішчы.

У 1785 г. чачэнскі князь Мансур распачаў «сьвяшчэнную вайну» з Масквой. У часе аднаго свайго набегу на паўвостраў Тамань ён быў узяты ў палон.

Пара напалеонаўскіх войнаў прынесла народам Каўказу кароткую перадышку, трываўшую да 1816 г. У гэтым годзе вайна распачалася ізноў і да 1828 г. вялася фактычна на тэрыторыі чачэнаў, а толькі ў 1829 г. пашырылася і на Дагестан. Павадырскую ролю ў гэтым змаганьні пераймаюць Авары. У баёх з Расейцамі асабліва вызначыліся аварскія князі Казі-Маллях і Гамзат-Бэк Апошні быў выбраны палітычным павадыром усіх паўночных Каўказцаў. Але ўжо па двух гадох ён быў забіты ў рэзультаце дакананай над ім крывавай помсты ведамага Хаджы-Мурата.

У 1834 г. усе каўказскія народы аб'яднаў пад сваім павадырствам у барацьбе супроць Расеі Імам Шаміль. Ён вёў гэтую барацьбу 25 гадоў. Ягонае значэньне нават у расейскім табары было настолькі вялікае, што ўзяўшы яго ў 1859 г. у палон, расейцы даравалі яму жыцьцё і саслалі яго ў Калугу. Дзесяць год пражыў ён тут, а потым атрымаў магчымасьць выехаць заграніцу й памёр у Мэдыне.

Дзеля поўнасьці абразу змаганьня каўказкіх народаў з Расеяй трэба ўспомніць, што ў часе расейска-турэцкае вайны 1877—1878 г. выбухла паўстаньне Чачэнцаў і Лезгінаў.

У пачатку гэтага стагодзьдзя адзін падарожнік, які зьведаў заходняе ўзьбярэжжа Каўказу, так перадае сваё ўражаньне з бачанага: «Дзіўным ёсьць супакой, які пануе ў лясістай, гарыстай краіне, якая ляжыць перад горамі Каўказу. Насельніцтва ад высяленьня Чаркесаў, зьмянілася. Ад часу да часу спатыкаюцца руіны горскіх крэпасьцяў і расейскія калёніі...»

Гэта помнікі шматвяковых крывавых змаганьняў за сваю незалежнасьць.

Закатаваны брытанцамі

Як паведамляе агенцтва «Мондар», у канцэнтрацыйным лягеры ў Іраку «памёр» былы іракскі міністарпрэзыдэнт і дарадца каралая Фэсаля I, Надшы Паша эль Свэідзі. Пасьля нападу англійцаў на Ірак ён уцёк у Іран і там быў узяты ў палон брытанска-бальшавіцкім гарнізонам, які яго адправіў у Багдад. Надшы Паша эль Свэідзі зьяўляўся чацьвертым давераным супрацоўнікам нацыянальна-іракскага міністар прэзыдэнта эль Каіляні, які таксама паплаціўся сваім жыцьцём за свабоду Іраку.

З УСЯГО СЬВЕТУ

У Пловдзіве арыштавана 14 жыдоў за пашырэньне фальшывых вестак. Сярод іх знаходзіцца колішні чэскі консул у Пловдзіве.

—o—

Электрастанцыі Уругваю з-за недахопу вугальля скарацілі сваю энэргійную прадукцыю на 50 працэнтаў.

—o—

Уначы на нядзелю брытанскія самалёты праляцелі над швайцарскімі гарадамі паўночнае й сярэдняе Швайцарыі. У гэтым абшары два разы ўначы абвяшчалася паветраная трывога.

—o—

Паводле перапісу 31 жніўня 1942 г. у Італіі налічвалася 45.575.000 насельніцтва. Гэтая цыфра абыймае толькі Італію, бяз прылучаных абшараў.

—o—

Савецкі народны камісар пошты і тэлеграфу абвесьціў нядаўна, што з нагоды 200 угодкаў сьмерці «вялікага расейскага мараплаваццеля Віттуса Бэрынга» выдадзены новыя савецкія паштовыя маркі. Гэтая вестка выклікала ў Даніі агульны сьмех, бо, як вядома, Бэрынг паходзіў з Даніі і нядаўна там адбыліся ў часьць яго ўрачыстыя сьвяткаваньні.

—o—

Гэнэрал Такао Суцукі, старшыня вялікаяпонскае моладзі, выслаў сэрдэчнае прывітаньне зьезду правадыроў эўрапэйскае моладзі, які адбываецца ў Вене. Ён перадаў у тэлеграме пажаданьні ад імя ўсяе японскае моладзі.

—o—

Лісабон, сталіца Партугаліі, перажыў страшэнную буру. У горадзе, у выніку дажджоў, паўстала паводка, якая пашкодзіла камунікацыю. Праліўны дождж заліў вуліцы й нават затапіў дамы. Навальніца пашкодзіла тэлефанічную сувязь у горадзе. Тэлефанічнае спалучэньне з правінцыяй усю ноч было перарвана. На правінцыі бура спрычыніла таксама вялікія шкоды.

—o—

З Карэліі, якая была захоплена Савецкім Саюзам, вярнулася ізноў у сваю бацькаўшчыну 217.600 карэльцаў. 20.000 з іх атрымала дзяржаўную дапамогу.

—o—

Нябывалы сусьветны рэкорд у прабегу на сярэдняй адлегласьці асягнуў швэдзкі спартсмэн Гундэр Гэгг, які прабег 5.000 мэтраў за 13,58,2 мінут.

—o—

Як паведамляе агенцтва Рэйтэр, на адным азбройваючым заводзе ў заходняй Англіі адбыўся вялікі ўзрыў. Ёсьць забітыя й шмат раненых.

—o—

Нядаўна па радыё гаварыў аб выніках працы Дзяржаўнага міністэрства на занятыя ўсходнія абшары заступнік Райхсміністра на занятыя ўсходнія абшары Др. Альфрэд Майер.

—o—

У Трыполіс, у Софіі, у часе візыты прэзыдэнта Лібанскай рэспублікі дайшло да цяжкіх разрухаў. Дэманстранты дамагаліся выдачы хлеба насельніцтву. Хлебапякарні ахоўваюцца моцнымі аддзеламі паліцыі.

З беларускага жыцьця

Новая беларуская настаўніцкая сэмінарыя

1-га верасьня пачаліся заняткі ў нова-адчыненай беларускай сэмінарыі ў Маладэчне. Беларускае сярэдняе школьніцтва расьце!

Беларускі касьцёл у Менску

16-га жніўня вернуты для карыстаньня беларусаў-каталікоў касьцёл у Менску. Гэты касьцёл, выбудаваны яшчэ ў 1905—1908 г.г., быў перароблены бальшавікамі на польскі тэатр, а пасьля на г. зв. «Тэатр Юнага Глядача». Цяпер касьцёл адрамантаваны й адноўлены. Перадача касьцёлу каталіцкаму насельніцтву Менску адбылася надзвычай урачыста. На ўрачыстасьці былі прысутныя прадстаўнікі нямецкае ўлады, Беларускае Народнае Самапомачы й незьлічаная колькасьць народу. Кс. Гадлеўскі сказаў патрыятычнае рэлігійнае беларускае казаньне. Каталіцкі касьцёл у Беларусі становіцца сапраўднай духовай апорай беларускага каталіцкага насельніцтва, служачы сапраўды ў інтарэсах беларусаў.

Беларуская мова ў касьцеле

У Глыбоцкім касьцеле ўведзены беларускія казаньні і пяяньне беларускіх набожных песьняў. Наладжваецца справа навучаньня дзяцей катэхізісу ў беларускай мове.

Прэсавае Выдавецтва ў Менску

Як падае «Беларуская Газэта», у Менску мае паўстаць Прэсавае Выдавецтва, якое наладзіць адзінае кіраваньне беларускага друку, што выходзіць у межах Гэнэральнага Камісарыяту Беларусі. Прэсавае Выдавецтва ёсьць супалкай з абмежаванай адказнасьцю. Пры Выдавецтве маюць таксама гуртавацца беларускія пісьменьнікі, паэты й журналісты.

Зьезд школьных інспэктароў у Менску

Ад 28. да 30. 8. у Менску мела адбыцца нарада акружных школьных інспэктароў з усяго ген. камісарыяту Беларусі. На парадку дня стаялі гэткія справы, як структура народнае асьветы на Беларусі, прыкладныя сямігодкі, прафэсіянальна-тэхнічныя фаховыя школы, тэхнікумы розных спэцыяльнасьцяў і іншыя.

Наваградак

Заканчэньне настаўніцкіх курсаў.

23.VIII. закончылі шасьцімесячныя настаўніцкія курсы 330 асобаў. Ладная частка настаўнікаў накіравана на працу ў Лідчыну.

Ларыса Геніюш аб сабе

Я нарадзілася 27.VII.1910 г. ў Жлобаўцах, Воўпянскай воласьці, Гародзенскага павету. Дзявочае маё прозьвішча — Міклашэвічанка. Род наш стары, беларускі, паходзіць з Крынак, зроднены там з старымі лясунамі, чамялямі, шараметамі і др. З часоў сусьветнай вайны засталося мне ў памяці суровае ўцякацтва і паварот у 1919 г. ў родныя Жлобаўцы. Пачатковая польская школа і польская гуманістычная гімназія ў Ваўкавыску — мая адукацыя. Беларускаю школай былі для мяне нашы сяляне і вёска, асабліва моладзь. Ад яе я пачула першы раз, апрача народных нашых песьняў, і «Жыў на сьвеце Лявон». Яе долю перажывала я у сваім, можа крыху дзікім, але вельмі гарачым сэрцы. Супроць строгіх, часта, нават, актыўных пратэстаў бацькоў, якія лічылі сябе «панамі», нейкая салодкая незразумелая сіла цягнула маё сэрца ў сяло. Пах торны і лёну, які я чула, праяжджаючы праз вёску, маніў мяне заўсёды нечым родным, недзе ў хаты, за стол да сваіх. Кожная наша сялянка была для мяне як маці, кожная дзяўчына — сястра. Пачуцьцё маё мне шчыра адплачвалі. Ня былі гэта нашы, каторыя не разумелі мяне, судзілі, чарнілі.

У 1934 г. вышла замуж за д-ра Янку Геніюша, які першы даў мне нашы кніжкі, адкрыў мне вочы на мінуўшчыну нашу і крыўды, якія мы цярпелі на нашай роднай зямлі. Чытаў мне Купалу.

У 1938 г. я мусіла выехаць у Прагу, дзе жыў і студ'яваў мой муж. У мяне ўжо быў прыгожы хлопчык. Я тут сустрэлася з нашай эміграцыяй, але яе інтарэсы не заспакоілі маіх жывых парываў, я ізноў вярнулася сэрцам і думкамі ў наша сяло.

Пачаліся вялікія падзеі. Сэрца пачало бушаваць ахвотай да творчай, сапраўднай працы для Краю. Зьявіліся нашы палонныя, хацелася сказаць ім нешта роднае, нешта добрае, нешта сваё — таму я пачала пісаць. А пішу ўжо ад школьных гадоў. Нешта паслаць у друк — ня было неяк сьмеласьці. Сёньня-ж, калі знаю больш нашу мінуўшчыну, нашы крыўды і нашы правы—не магу ня пісаць, ня кікаць сваіх дарагіх братоў да барацьбы, да найбольшых ахвяраў і чынаў для паярыўджанага нашага народу. Не магу стрымаць ужо гэтай буры, якая сабралася ў набалелых грудзёх з крыўдаў, сьлёзаў і болі Нашай Зямлі!

Прыймо ў настаўніцкую сэмінарыю

20.VIII пачаліся прыймовыя выпыты ў настаўніцкую чатырохгадовую сэмінарыю ў Наваградку. З 1000 кандыдатаў, якія падалі заявы, будзе прынята толькі 600 чалавек. «Бел Газ».

Баранавічы

У Баранавіцкай акрузе адбываюцца лекцыі, якія чытаюць адумысна прыехаўшыя з Менску лектары. Лекцыі адбываюцца на актуальныя тэмы сучаснасьці.

Адчыненьне курсаў падафіцэраў

Беларускае Самаахвоўы ўрачыста адбылося 27.VIII у Баранавічах. На ўрачыстасьці былі прысутныя прадстаўнікі нямецкіх цывільных і вайсковых уладаў.

Новымі заступнікамі бурмістра м. Баранавіч сп. Сабалеўскага прызначаны сп. сп. Шыбута й Русак.

Курс інструктараў спорту пры Мед. Школе ў Баранавічах абвесьціў новае прыймо кандыдатаў. («Баранав. Газэта»).

Новы беларускі правапіс

У Камісарыяце Беларусі прыняты новы, зацьверджаны інспэктарыятам беларускіх школаў пры Гэнэральным Камісары Беларусі, правапіс які будзе выдадзены асобнай кніжкай «Беларускі правапіс». Аўтарам яго зьяўляецца Антон Лёсік.

Затрыманы брытанскі наступ на Мадагаскар

Паводле брытанскіх паведамленьняў, пасьля таго, як францускім губэрнатарам былі адкінуты брытанскія варункі перамір'я, бай ідуць ізноў далей. Малы францускі гарнізон, як падаюць брытанскія камунікаты, стрымаў наступ брытанскіх войскаў унутры вострава. Ува ўсіх ангельскіх камунікатах гаворыцца, што наступаючыя войскі ў адлегласьці 270 км. ад Дзіэго Суарэзу затрыманы францускай кулямётнай камандай з 30 чалавек. Мусілі быць ужыты артылерыя, гранатамёты й танкі. Толькі калі на францускае становішча пасыпаліся сотні гранатаў і снарадаў, яны, урэшце, мусілі здацца.

Брытанцы баяцца разрухаў ў Эгіпце

Цэны на прадукты павысіліся ў Эгіпце за апошнія 3 месяцы на 30 працэнтаў. Гэтае павышэньне цэнаў выклікала такое ўзбурэньне, што ўрад мусіў прадпрыняць загостраныя меры на выпадак магчымых разрухаў сярод насельніцтва.

ЛАРЫСА ГЕНІЮШ.

ЗА НІТКАЮ

На зялёнай траве, за аселіцай,
палатно маё тонкае беліцца,
ўніз чаромха над ім нагінаецца,
белы цвет быццам сьнег асыпаецца.

У раньні росныя, раньні туманныя,
цьвіў мой лён быццам вочы каханыя,
Яму вецер начамі займглёнымі
Часаў грыву шаўкова-зялёную.

Плыў праз рукі ён посьле валокнамі,
паміж пальцаў зіяў пазалотаю,
як часала яго, пільна гладзіла,
на куддзелю пушыстую ладзіла.

Ніцьмі доўгімі, тонкімі, струннымі
вечарамі плыў лён разам з думамі,
разам з песьнямі, із лятуценьнямі,
залатымі з куддзелі праменьнямі.

Калі быў на палотны аснованы,
быццам струны ад скрыпкі ліповае,
гэтак ніці гулі песьню сумную,
бы хто гарфу кранаў златаструнную.

А як звонка яго патыкала,
бёрдам сонца з ніцьмі прыбівала,—
сэрцам птушкаў пытала пралётных,
хто насіць мае будзе палотны?

А цяпер на зялёнай аселіцы
кужаль вытканы тоненька сьцелецца...
Уніз чаромха над ім нагінаецца,
белы цвет, быццам сьнег, асыпаецца.

А над лугам, бы краскамі вышытым,
толькі сумнае гольле калышацца,
вецер шэпча ўсё сэрцу нясьмеламу,
хто нашулю насіць будзе белую.

ПЕРАСТАНЬ

Ой ты, галубанька—дзевачка мілая,
Што-ж так глядзіш на мяне?
Ведай: ў грудзёх у мяне баязьлівае
Сэрца калышацца ў сьне.
Ведай, што чорныя вочы дзявочыя
Могуць яго разбудзіць..
Буду ўздыхаць да іх кожнае ночы я.
Ах, перастань!.. не глядзі.
Веюць далёкія, ясныя марыва,
Сыплюць чароўныя сны.
Маладасьць буйная ў струны ударыла
Песьняй разгульнай вясны
Муціць вячэрнюю цішу навокала,
Звонячы ў сталь маладзік.
Ах, ты, навеяна здань чорнавокая!..
Стой! Пашкадуй. Не глядзі..
Рокаты лірныя грудзі напоўнілі,
Хочацца жыць і любіць.
Усё, што забылася—вочы прыпомнілі,
Іх мне ужо не забыць.
Чую, ўжо ведаю, буду няшчасны я
Сьледам за шчасьцем блудзіць
З ціхай малітваю: зорачка ясная,
Выйдзі ка мне, паглядзі..

С. Т.

ПАД ЧУЖЫМ НЕБАМ

Пад чужым небам вырас і зацьвіў пышным цьветам новы беларускі паэтыцкі талент — Ларыса Геніюш. Яна пачала пісаць на чужыне, там яна насьпявала творча ў атмасфэры эміграцкіх настрояў. Таму вершы яе авеяны тугою па родных нівах, па роднай Беларусі. Таму яна й пачала з песьняй для «братоў і сёстраў на чужыне». Але і на чужыне ёй сьніцца сны аб родных палёх, аб краі, дзе «родныя, сумныя далі», «дзе пушчы шумяць аб мінулым» і Нёман, «як лён, галубы». Сны гэтыя хваляюць душу Ларысы Геніюш і зьяўляюцца зьместам яе паэтыцкага натхненьня. І, няпрыметна для самой сябе, паэтка з скромнай пацяшальніцы беларусаў на эміграцыі вырасла ў «многагранную» паэтку-грамадзянку з багатым сьветам зацікаўленьняў і глыбокіх адчуваньняў. Творчасьць Геніюш, як кветка, раснусьцілася й раскрыла свае пялёсткі; але сьніцца гэтай кветцы роднае неба і родны прастор. Абагрэе яе роднае сонца і загарыцца яна васільковымі пералівамі. Адарванасьць ад роднага краю, туга па Бацькаўшчыне маюць усё-ж дабратворчае ўзьдзеяньне. Грамадзкія струны творчасьці паэткі моцна натужаны, яе грамадзкія адчуваньні павышаны. Сум па Бацькаўшчыне ўзбуджае да жыцьця новыя творчыя сілы паэткі, гэта здаровы натуральны сум, гэта, вярней, ня сум, а бязьмежная любоў да роднага краю.

Звычайна, першы выданы зборнік вершаў як-бы «ўводзіць паэта ў літаратуру». Бо выданая кніжка — гэта вынік прызнаньня паэты «літаратурным сьветам», а адначасова — пасьвячэньне паэты, які ўзыходзіць на «літаратурны шлях». Наступныя зборнікі — гэта ўжо далейшыя этапы творчага й ідэйнага разьвіцьця. Найбольш цікавы і для паэты і для грамадзянства «першы крок».

З выданьнем зборніка вершаў «Ад родных ніў» Ларыса Геніюш «увайшла» у нашу літаратуру, хоць яе вершы былі ўжо вядомы беларускаму чытачу й раней. Нераважна друкаваліся яны ў «Раніцы», беларускай газэце ў Нямеччыне. Цяпер яны, так сказаць, уложаны ў прыгожы вянок, аздоблены ўплеценымі «мотто», уводзячымі чытача ў разьдзелы. Перад чытачом стройная цэласьць.

Зборнік «Ад родных ніў», папярэджаны ўступным вершам, складаецца з разьдзелаў: Пад чужым небам, Па родных межах, Дзявочае сэрца, З вольнакрылым ветрам, Акорды восені, Думы, Ужо рунеюць палі. Ужо самыя загалоўкі разьдзелаў сьведчаць аб разнароднасьці матываў творчасьці Ларысы Геніюш. І, чытаючы вершы, пераконваемся, што гэта так. Але кожны амаль верш прасычаны думкай аб Беларусі, якая малюецца паэткай у сьмелых і разнастайных абразох. Струны ліры Геніюш моцна нацягнуты на грамадзкі лад. Грамадзкія матывы нават заглушаюць лірызм, якога найбольш чыстыя згусткі мы маем у разьдзелах «Акорды восені», «Думы». Пры гэтым грамадзкія матывы ня выражаны ў постаці агульных фразаў, што мы часта спатыкалі ў нашай паэзіі, а наадварот, яны канкрэтны й зьвязаны з беларускай сучаснасьцю. Паэтка дасканальна разумее, што верш з грамадзкім зьместам павінен быць асабліва ўдачна задуманы, каб ня зьбіцца на танную крыклівасьць.

Аптымізм, бадзёрасьць, характэрныя для навейшае беларускае паэзіі, уласьцівы і творчасьці Геніюш. Адраджэнскі ўздым, які ахапіў нашае пакаленьне, акрыляе паэтку. Яна верыць у сьветлую будучыню Беларусі.

«Нічога, што позна у сьвет мы выходзім...» кажа паэтка ў духу У. Жылкі. Дух, акрылены «гарачым уздымам», «нам крыўду стагодзьдзяў ліхіх нагародзіць». Веры ў перамогу, вера ў сілу беларускага народу накоўвае сталёва вершы паэткі і яна з сілай, падобнай да Цётчынага вершу «Вера беларуса», кажа:

«Наш арліны сягоньня лёт!
Цяжкіх хмараў праб'ем стагі,
Сэрцам сплавім крыштальны лёд,
Сілай скінем з рук ланцугі!»

Сэрца паэткі б'е толькі для беларускага краю, беларускага народу («Маё сэрца»). Яна, шчырая патрыётка, выказвае сваю адданасьць Бацькаўшчыне, для якой не пашкадуе нават найбольшае ахвяры («Спатканьне»). Гатоўнасьць да барацьбы за свой край хоча паэтка перадаць кожнай беларусцы — сялянцы:

Адраджэнскі рух у Горадзеншчыне

(Працяг).

Пачатак 1919 году аканчальна разьвязаў палітычны лёс Горадзеншчыны. Падтрыманая Антантай Польшча настолькі ўзмацавала свае становішча, што трэба было паважна лічыцца з магчымасьцю акупацыі польскімі легіёнамі ня толькі Горадзеншчыны, але й наагул цэлай Беларусі. Свабоднымі ад бальшавіцкай і польскай акупацыі асталіся толькі паветы Горадзенскі, Ваўкавыскі й частка Сакольскага, бо ў гэтым часе палякі пасьпелі ўжо заняць Беласток.

Гэтыя абставіны стварылі спрыяючыя ўмовы да паўстаньня ў беларускім руху т. зв. «польскай арыентацыі», якая, трэба тут зазначыць, вельмі розьнілася ад пазьнейшых вычынаў усялякіх авантурыстаў. «Польская арыентацыя» палягала на тым, што частка беларускага грамадзянства Горадні й сабраўшаеся тутака эміграцыі з усходніх абшараў, стоячы на грунце беларускай незалежнасьці, лічыла магчымым асягнуць гэтую незалежнасьць пры помачы Польшчы. Ніякага энтузыязму гэтая арыентацыя сярод беларускага грамадзянства ня выклікала й зашмат вялікіх надзей на яе не пакладалася—хутчэй была яна выклікана злажыўшыміся палітычнымі абставінамі.

Адухавіцелем гэтага руху быў Паўла Аляксюк, які ў той час уважаўся за зусім паважнага грамадзкага дзеяча й незалежніка. Ён перад усіх падумаў аб тым, каб стварыць у Горадні такую беларускую ўстанову, якая-б мела права рэпрэзэнтаваць інтарэсы беларускага насельніцтва і з якою-б палякі лічыліся. Існаваўшая ў Горадні Беларуская Управа была «скампрамітавана» літвафільскай арыентацыяй, а Беларуская Сялянская Рада лічылася арганізацыяй вузкаклясавай і гэтак сама была вядомая антыпольскімі выступленьнямі. З гэтай прычыны Аляксюк высунуў канцэпцыю стварэньня Цэнтральнай Беларускай Рады Горадзеншчыны. У склад гэтае Рады ўвайшлі прадстаўнікі ўсіх існаваўшых у Горадзеншчыне беларускіх грамадзкіх, гаспадарчых і культурных установаў, не выключаючы Беларускае Управы й Сялянскае Рады, а на чале яе, як старшыня, стануў П. Аляксюк.

Рада заняла рэпрэзэнтацыйнае памешканьне пры Калажанскай вуліцы і пачала выдаваць сваю газэту «Беларусь», у першым нумары якой была зьмешчана замест перадавіцы Устаўная Грамата Беларускай Народнай Рэспублікі. А затым занялася справамі «дыпляматычнымі».

Усе гэтыя прыгатаваньні да прыняцьця новага акупанта ня стрымалі нармальнага беларускага жыцьця ў Горадні, наадварот—яно разьвівалася далей. Усе беларускія арганізацыі працавалі нармальна. Школа перанеслася з Барысаглебскіх муроў у больш абшырны будынак бышай гарадзкой школы на Сафійскай вуліцы і павялічыла колькасьць школьных пакояў. Наплыў ахвотнікаў у беларскае войска ня спыняўся. Апрача існаваўшых арганізацый началі закладацца новыя. Да гэтых належыць перадусім Грамада Беларускае Моладзі, заснованая Ул. Курбскім на традыцыях перадваеннага вучнёўскага гуртка. Патрэба стварэньня ў Горадні масавай маладзёжнай арганізацыі ўжо даўно адчувалася. Моладзь, якая гарнулася да беларускага адраджэнскага руху, без пажытку блыталася па карыдорах розных палітычных установаў, не знаходзячы прыстасаваньня свайму запалу й энэргіі. Дзеля таго ініцыятыва стварэньня Грамады Беларускае Моладзі аказалася вельмі шчасьлівай і ўдзячнай. Ужо ў першым арганізацыйным пэрыядзе грамада агарнула каля 100 сяброў хлапцоў і дзяўчат з усіх грамадзкіх асяродкаў. У найбольш цяжкіх абставінах праіснавала яна аж да 1923 году, прарабіўшы за гэты час вялікую ўзгадаваўчую й культурна-творчую працу. Паводле статуту Грамада паставіла сабе за мэту ўзгадаваць з сваіх сяброў «стойкіх барацьбітоў за адраджэньне беларускага народу і дзяржавы» і гэтую мэту яна ў вялікай меры асягнула. Месьцілася яна спачатку ў доме на рагу Палёвай і Тэлеграфнай вуліцы, дзе займала цэлы другі паверх. На першым паверсе мясьціўся Беларускі Вайсковы Клюб. Праца праводзілася ў паасобных сэкцыях, з якіх найбольш выдатна адзначыліся драматычная, вакальная і лекцыйна-рэфэратная. Дзейнасьць гэтых сэкцый каардынавалася ў т.зв. суботніках, якія ладзіліся штотыдня ў сваёй салі, або ў салях вайсковага клюбу. Суботнікі сьцягвалі шмат беларускай моладзі, а на праграму іх заўсёды складаліся ўзгадоўчыя рэфэраты, вакальныя імпрэзы і агульныя гульні.

Шырока разгарнула сваю дзейнасьць Драматычная сэкцыя, якой удалося падняць тэатральную культуру сваіх сяброў на высокі ўзровень і запоўніць брак у Горадні Беларускага тэатру. Тут шмат ахвярнай працы палажыла культурная дзеячка Паўліна Мядзёлка. Пад яе кіраўніцтвам зарганізаваўся пры Драматычнай Сэкцыі зусім паважны тэатральны гурток, які даваў амаль штотыдня ў Гарадзкім Тэатры спэктаклі. За цэлы час існаваньня сэкцыі было настаўлена каля 20-ці прэм'ер. Ставіліся ўсе паважнейшыя творы Я. Купалы, Ф. Аляхновіча і аднаактныя камэдыі і водэвілі з тагачаснага беларускага рэпэртуару.

Як здольныя артысты выявілі сябе й заслужыліся перад справай беларускага тэатру ў першую чаргу: Вера Краўцэвічанка, Аўгіньня Палуйчык, Мікалай Амельянчык, Кастусь Драздоўскі, Міхал Карцовіч, Мікалай Галавач, Кастусь Салошнік і Юрачка.

Пры вакальнай сэкцыі зарганізаваўся беларускі хор пад кіраўніцтвам Аляксандра Шаха, які перажыў самую Грамаду й перажываў найцяжэйшыя часы польскай акупацыі.

Каб уявіць сабе вялікі разьмер таго спусташэньня ў беларускім нацыянальным жыцьці Горадзеншчыны, якое выклікала палёнізатарская палітыка польскай адміністрацыі, варта яшчэ раз зазначыць, што калі палякі занялі Горадню, яны засталі тут шмат беларускіх арганізацый і установаў: Сувязь Культурна-Нацыянальнага Адраджэньня Беларусі, Культурна-Прасьветнае Таварыства «Бацькаўшчына», Грамада Беларускае Моладзі, Грамадзкае Сабраньне «Беларуская Хата», Беларускае Вайсковае Сабраньне, Беларуская пачатковая школа, сталы беларускі тэатр, добра пастаўлены хор і багатая бібліятэка пры маладзёжнай Грамадзе; тры пэрыядычных ворганы друку — «Беларусь», «Бацькаўшчына» і «Беларускі Народ»—ворган Міністэрства Беларускіх Спраў, які выходзіў адначасна ў двух выданьнях, пабеларуску і парасейску; Цэнтральная Беларуская Рада Горадзеншчыны, Беларуская Губэрнская Управа, Беларуская Сялянская Рада і спажывецкае т-ва «Беларусь»; беларускі гарнізон Горадні складаўся з палка пяхоты, асобнага батальёну і асобнага эскадрону коньніцы.

Далейшая гісторыя беларускага адраджэнскага руху ў Горадзеншчыне гэта гісторыя гераічнага змаганьня з акупантамі за нацыянальны стан уладаньня.

(Далей будзе).

Ул. КРЫНСКІ.

Пагрозы сьмерці іранскім гэнэралам

Супроць вайны за Англію.

Паводле інфармацыяў з нэўтральных жаролаў, да іранскіх гэнэралаў зьвярнуўся міністарпрэзыдэнт Ахмэт Кавані эс Сальтанэ з пытаньнем, ці хто з іх згадзіўся-б заняць становішча міністра вайны. Усе гэнэралы атрымалі лісты, у якіх пісалася, што хто з іх згодзіцца заняць гэтае становішча, будзе адразу забіты, бо пераймаючы гэты ўрад, ён уцягне край у вайну па старане дэмакрацыі.

Ларыса Геніюш.

* *
*

У полі сонцам зьлітым
каласы дрыжаць,—
дасьпявае жыта,
пойдзем дружна жаць.

Наклялайма косы,
Навастрэм сярпы,—
не пажне, ня скосіць
той, чый серп тупы.

Хмель ідзе ад сонца,
быццам ад віна;
нашай-жа староньцы
пот не навіна.

Коскі яго вып'юць
ясныя згары,
рукавамі вытруць
буйныя вятры.

Налятае бура—
косаў ня стрымаць!
Гэй-жа! грудзі мурам! —
будзем дажынаць!

Пакуль з хмараў, братка,
сыпне звонкі град—
стануць ўжо дзесяткі
ў залацісты рад.

На гасьцінцы к хвоям
ўзьвіўся ўгору пыл,—
падымаліс стройна
ясныя снапы.

Б'юць маланкі ў вочы...
У руках-жа жней
стройныя сярпочкі
бліскаюць шпарчэй.

Ўдарыў дождж павальны,
кужаль прамачыў.
Песьня сагравала,
дружна плывучы.

Вытрымалі буру!—
рад дзесятак стаў!
Нашы грудзі мурам,
нашы сэрцы — сталь!

«Ты пойдзеш у бой, а я плуг пакірую,
каня накармлю, напаю,
і так абаронім, засеем, збудуем
Беларусь дарагую сваю».
(«Беларуска»)

Паэтка заклікае моладзь «пад народны, горды сьцяг», у абарону волі Бацькаўшчыны:

«Нам ня страшны Сібірскі больш холад,
нам ня страшны маскаль, або лях,
Чужы серп непатрэбны, ці молат—
мы разгорнем крывіцкі наш сьцяг!»
(«Моладзі»)

Але мы-б памыліліся, калі-б лічылі, што грамадзкія матывы спатыкаюцца ў некаторых толькі вершах, скажам, у разьдзеле «Ужо рунеюць палі». Яны ўсюды, у кожным амаль вершы, кожны раз у іншай пачуцьцёвай танацыі і вобразнай тканіне. Нават вобраз бабулькі з яе тварам у «валасоў белых раме» усплывае перад вачыма паэткі ў грамадзкай настроенасьці («Бабулька»), дзяўчына, якая тчэ дываны і ў інтымных мроях рысуе ўзор сваёй тканіны, хоча выткаць і «Сонейка-Родны край». («Дываны»). Эпізм, характэрны для тэматыкі Геніюш, знаходзіцца ўнівошчы асабістых яе перажываньняў.

У разьдзелах «З вольнакрылым ветрам» і «Акорды восені» маем прыродаапісаўчыя матывы. Геніюш дае нам кароткія, імпрэсыяністычныя абразы прыроды, часта абвеяныя асабістымі настроямі. Настроі, якія навявае прырода паэтцы, вельмі зьменныя. Асабліва задушэўны верш «Думы», які сьведчыць аб глыбіні адчуваньняў паэткі й раскрывае перад намі субтэльнасьць і лірызм яе душы. Але наагул чыста лірычных вершаў, у якіх паэтка давярала-б чытачу свае асабістыя перажываньні, у зборніку мы знойдзем ня шмат. Творчасьць паэткі насычана агульна-беларускімі тэмамі, у якіх мала мейсца для асабістых яе перажываньняў. Але некалькі вершаў Геніюш, як успомненыя «Думы», у якіх крышталіць лірызм, даюць падставу думаць, што ў ліры паэткі загучаць поўназвонна і гэтыя струны творчасьці. Паэтка пачала з акорду, уласьцівага ўсім нашым паэтам, акорду беларускага адраджэньня.

Характэрным для творчасьці Геніюш зьяўляецца яе сялянская тэматыка. З сялянскага асяродзьдзя чэрпае яна і вобразы. Часта сьвядома ўжывае паэтка і форму ў стылі народнае песьні. Гэта ўсё робіць вершы яе сьвежымі, атрымоўваецца ўражаньне, што ў іх рассыпана сьвежая раса беларускіх палёў. Цікава, што паэтка выступае перад намі, незалежная ад якіх небудзь выразных уплываў. Багдановіч, Купала вельмі дадатня ўплылі на яе творчасьць. Іх уплывы амаль няўхопныя. Асаблівасьцяў, якія мы маем у паэзіі сялянскіх паэтаў усходняе Беларусі (як П. Труса, Я. Пушчы), у творах Геніюш амаль няма. Гэтая арыгінальнасьць і творчая самастойнасьць, бязумоўна, зьяўляюцца вельмі дадатнімі і сьведчаць аб творчай дасьпеласьці Геніюш. Вобразы паэткі сьвежыя й арыгінальныя. Такім прыгожым параўнаньням, як параўнаньне шырокага Нёману з галубым льном і многім іншым, маглі-б пазаздросьціць лепшыя імажыністы. Мова вершаў Геніюш багатая. І тут відаць дабратворчы ўплыў сялянскае стыхіі. Багацьце мовы дае магчымасьць паэтцы знаходзіць прыгожыя й арыгінальныя рыфмы. З гэтага боку паэтка цалком прымыкае да новачаснае беларускае паэзіі. Часта ўжываныя «ў» часам паніжаюць мілагучнасьць і пявучасьць вершу.

У гэтай кароткай ацэнцы вершаў нашай паэткі нельга шырэй і ўсебаковей закрануць творчае багацьце, якое мы атрымалі з выданьнем зборніка «Ад родных ніў». Варта адзначыць яшчэ гістарычныя тэмы, якія асабліва ўмела распрацоўвае паэтка. У зборніку, праўда, мы маем усяго адзін верш, напісаны на гэтую тэму, але шырока вядомыя друкаваныя адрыўкі «Рагнеда». У гэтым напрамку варта працаваць далей.

Прыемнае будзе спатканьне паэткі з Бацькаўшчынай. Новай крыніцай заб'е яе творчасьць. Новыя тэмы й заданьні паставіць перад ёй сучаснае беларускае жыцьцё.

Так як кветкі цягнуцца і хіляцца к сонцу, раскрываючы свае чашачкі і расьцьвітаючы поўным цьветам, так і творчая душа нашай паэткі разаўецца поўнасьцю пад жыцьцятворчымі праменьнямі сонца—роднае зямлі.

Цікава, што ў часе, калі нашая паэзія пасьля ваеннае буры замёрла, першыя адазваліся на беларускім літаратурным полі Натальля Арсеньнева і Ларыса Геніюш. У гэтым грамадзянскім адруху прыгожы прыклад сьвядомасьці й мужнасьці.

М. ДАЛЬНЫ.

Дзесяць дзён у Нямеччыне

Цягнік ехаў з Беластоку да граніцы. З абодвух бакоў добра знаёмы краявід — нівкія, саломай крытыя хаты, шэрыя, аднатонныя і няпрытульныя. Побач старыя, напоўразваленыя клуні і бедныя палеткі, тут і там разбураныя вайной вёскі. І так аж да гранічнай станцыі. Потым раптоўна адкрываецца зусім іншы, адменны сьвет — сьвет парадку і арганізацыі.

Тут перасядаем мы ў іншы цягнік, які ехаў хутчэй і адзначаўся большай чысьцінёй. Абапал жалезнадарожнай лініі ясныя і прытульныя дамы, зусім непадобныя да нашых вёсак. Навокал зеленеючыя палі. Пасевы выглядалі без параўнаньня лепш, як у нас. І што асабліва кінулася мне ў вочы — гэта якбы лінейкай працягнутыя барозны. Гэтыя вёскі ,акружаныя зеленьню эстэтычна абробленых палёў, мелі лепшы выгляд, чым нашыя месты. Характарыстычным для нямецкай вёскі зьяўляецца адсутнасьць драўляных дамоў. Усе дамы тут пабудованы з каменьня і акружаны агародамі й садамі. Чым далей мы ехалі, тым прыгажэйшымі станавіліся станцыйныя будынкі — часамі рабілі яны ўражаньне вялікіх вільляў.

Надыйшоў вечар, і амаль зусім сьцямнела. На вузлавой станцыі я перасела ў пасьпешны цягнік, які ехаў непасрэдна да Бэрліну. З цікавасьцю я выглядала праз вакно. Мігалі усё новыя вёскі і месты, цягнік уразаўся ў цемень і амаль без астановак ляцеў далей. Зьбліжалася ноч. Я атрымала добрае мейсца ў вагоне і магла трохі паспаць.

Калі настаў дзень і я прабудзілася, сотні кілямэтраў аддзялялі мяне ад бацькаўшчыны. Я знаходзілася ўжо недалёка ад Бэрліну. Цягнік ляцеў праз лясы, маючыя выгляд добра ўтрыманых паркаў, і аграмадныя зеленеючыя палі. Праз вакно ізноў мігалі вёскі з эстэтычна збудованымі дамамі і добра расплянаванымі агародамі. Кругом зелень, кветкі і многа цьвітучых садоў. Паволі зьбліжаўся цягнік да Бэрліну. Вялія месты, аграмадныя фабрыкі й варштаты зьвяшчалі, што ўжо недалёка сталіца Нямеччыны. І, сапраўды, мы ўжо знаходзіліся ў прадмесьці, ці ляпей у раёне прадмесьцяў пяцімільённага гораду.

Незаўважна ўяжджаў цягнік у самы горад. Пасьля 4—5 астановак на радзе станцый Бэрліну ў цягніку стала прасторней. Пасьля гадзіны язды праз Бэрлін я была пры мэце майго падарожжа.

Нямецкая сям'я, у якой я затрымалася, прыняла мяне вельмі гасьцінна. Усе яны былі старыя й пераканаными нацыянал-сацыялісты, моцна веруючыя ў справу адбудаваньня Новай Эўропы.

Асьвяжаючы прышніц — і мы ідзем у места. Трэба мець некалькі тыдняў часу, каб хоць трохі дакладней азнаёміцца з гіганцкім горадам. Першае, што кідаецца ў вочы — гэта аграмадны рух, чыстыя, асфальтавыя вуліцы і вітрыны, у якіх людзкое вока можа ўбачыць усё, што толькі жадае.

Я аглядваю цікавейшыя будоўлі гораду. «Брандэнбургскія вароты» і вуліца «Пад ліпамі» — апотэоза сілы, хараства і волі перамогі, Цірттартэн — гігантычны парк у сярэдзіне гораду, Пахтштрассэ— вуліца, якая напэўна ня мае роўнай сабе на сьвеце. Можна толькі выабразіць, што ў сьвятле тысячных ліхтарняў выглядае яна, як аграмадны кандэлябр. Далей Фрыдрыхштрассэ — гандлёвы цэнтр Бэрліну з тысячным патокам людзей.

Мае знаёмыя, у каторых я затрымалася, жылі ў заходняй частцы Бэрліну на ціхай вуліцы. Вечарам сядзелі мы пры адкрытых вокнах і ўслухоўваліся ў аддалены гоман гораду. Цёплае і мяккое паветра было прасычана запахам цьвітучых клёнаў. Паволі надыходзіла ноч, і я заснула..

На другі дзень ехала я далей на Захад. Цягнік ляцеў міма цудоўных вазёраў Гафэль з цьвітучымі берагамі, далей праз Потсдам, места Фрыдрыха Вялікага. Тое, што я бачыла, ня можна назваць ляндшафтам, бо цьвітучым садам здаваўся мне гэты край. Сапраўды, немцам можна зайздросьціць іх прыгожую зямлю.

Паволі краявід зьмяніўся—цяпер ехалі мы праз абшары сасновых лясоў. За імі разгарнулася вялікая рака Нямеччыны — Эльба. Цягнік затрымаўся ў Магдэбургу, вялікім прамысловым горадзе, і праз некалькі мінут ляцеў далей. Цяпер праяжджалі мы праз аграмадны сталёвы мост на Эльбе. Далей ізноў зьмяніўся краявід — пачаліся вялікія букавыя лясы з іх асьвяжаючай зеленьню. І, нарэшце, едзем мы праз зямлю, дзе тварылася гісторыя нямецкага народу. Гэта калыска першага нямецкага Кайзэррайху — Ніжняя Саксонія.

Цягнік прыйшоў у Браўншвайг. Тут я высела і трамваем даехала да мэты майго падарожжа — Вольфэнбіттлю. Вольфэнбітэль — гэта старая рэзыдэнцыя нямецкіх герцагаў. Падчас праходак праз места паўставала ілюзыя, што час адступіў назад, і я знаходжуся ў сярэднявеччы. Старыя, прыгожыя дамы з тыповай сярэднявечнай тэхнікай будаваньня, дом, дзе жыў і пісаў Лессінг, замак браўншвэйгскага герцага — усё гэта давала ўражаньне векавой высокай культуры.

Аднаго дня мае знаёмыя выбраліся адведаць у недалёкай вёсцы свайго сваяка. Для мяне было вельмі цікавым пабываць у нямецкай вёсцы. Аказалася, што дом, дзе мы гасьцілі, вядомы ў гісторыі нямецкай культуры. Гэта быў т. зв. «Двор Айзэншпігеля». Тое, што я ўбачыла, перавысіла ўсе мае прыпушчэньні аб жыцьці нямецкага селяніна. Заможна й чыста ўтрыманы дом, гаспадарчыя забудаваньні і хлявы ні ў чым непадобныя да нашых і асабліва добра адкормленае і расавае быдла. Гэткае жывёлы ніколі ня бачыла нашае вока. Мне здавалася, што ў гаспадарчым жыцьці мы адсталі на сотню гадоў ад роўню жыцьця нямецкага селяніна. З жалем аб замучаным жыцьці нашых сялян і верай, што і для нас настане пара падобнага дабрабыту — разьвіталася я з гаспадарамі.

На другі дзень аглядала я Браўншвайг, вельмі цікавы сваёй архітэктурай. У гэтым старым сярэднявечным горадзе, гнязьдзе слаўнага нямецкага княжаскага роду, сярод памятак гістарычнае мінуўшчыны пульсавала сучаснае жыцьцё. На кожным кроку крыжавалася тут сярэднявечча і сучаснасьць, што давала ўражаньне пэўнай цягласьці культурнай традыцыі і бязупыннай духовай працы вякоў.

За некалькі дзён я вярталася дамоў. Час праведзены ў Нямеччыне быў вельмі кароткі для таго, каб хоць трохі больш азнаёміцца з яе жыцьцём. Але асталося незабыўнае ўражаньне сілы, моцы і хараства, якімі жыве і да якіх павінна імкнуцца чалавецтва.

Перавозяць капіталы

Італьянская газэта «Пополё д'Італія» паведамляе, што ўсе эгіпецкія банкі перавозяць самалётамі капіталы, якія знаходзяцца ў іх цэнтралях у Каіры і Александрыі. Тыя філіі гэтых банкаў, якія яшчэ працуюць, значна абмежавалі сваю дзейнасьць. Вось вам і «капіталы»!

Барацьба каля Ільменскага возера

Вайна ў пушчах бяз карты й компаса. Дзьве бальшавіцкія брыгады зьнішчаны крыжавым агнём артылерыі. Вораг дашчэнтна выбіты. Праз балота ідуць танкі. Савецкія камісары страляюць у цяжка раненых армейцаў.

На перадавым мейсцы ў Камунікатах Найвышэйшага Камандаваньня Арміі стаяць весткі аб вялікіх падзеях на Сталінградзкім фронце. Час ад часу ў некалькіх словах гаворыцца аб ваенных дзеяньнях у іншых мясцох расьцягнутага на 2.500 км. фронту. Вось адно з такіх кароткіх паведамленьняў: «На паўдзённы ўсход ад Ільменскага возера ў надзвычай цяжкой мясцовасьці зьнішчаны замкнутыя ад некалькіх дзён варожыя сілы». Кароткія словы. А колькі ў іх месьціцца самаахвярнасьці, адданасьці й ціхага гэройства салдатаў, змагаючыхся на акраінах вялікага тэатру вайны...

Ужо цэлы год стаім мы ў непраходных балоцістых лясох на паўдзённы ўсход ад Ільменскага возера. Мы бачылі восень, зіму, лета.. І ізноў напльвае туманная восень. Усё новыя масы войскаў кідалі саветы ў гэты балоцісты абшар, які прадстаўляе ідэальныя варункі для абароны. Тут карта зусім няпрыдатна, а нават компас адмаўляецца паказваць дарогу ў гэтым чортавым балоце. Дарогу да палка або роты прыходзіцца знаходзіць па асобным прыметам. Адзін неправідловы шаг—і чалавека тут чакае сьмерць. Купіны правальваюцца, балотная жыжа з хліпаценьнем пачынае «усасываць» чалавека, зялёна-рыжаватая балотная гніль. Часам неспадзявана правальваешся па самыя грудзі і толькі з надзвычайным высілкам удаецца выбрацца з такое «ванны».

У гэтай балоцістай джунглі змагаемся адзін супроць аднаго.

Непраходнае балота. Гэта сапраўдныя джунглі — лясныя гушчары й дрыгва. Тут загнязьдзіўся вораг. Нам удалося адрэзаць варожыя сілы ад іх спалучэньняў і замкнуць дзьве варожыя брыгады. Мы сьціскаем іх усё больш канцэнтрычным агнём нашага аружжа. Вораг панёс вялікія страты. З двух брыгадаў засталося хіба якіх сто чалавек. Але што значыць у гэтай мясцовасьці сто гарматаў! Мяшок, у якім апынуўся вораг, малы, але гушчары й зарасьлі прыкрываюць замкнутых салдатаў. Падпаўзаеш да самых зарасьляў, кінеш гранату, але трапіць — не заўсёды трапіш. Прыходзіцца вышукваць кожнага паасобнага чалавека й так змагацца адзін супроць другога. Абараняючыся мае да таго ўсе шансы быць незаўважаным. Ён можа спакойна ляжаць у кустох, можна прайсьці некалькі мэтраў ад яго і толькі тады адкрыць па ім агонь. Але вораг мусіць быць зьнішчаны, мяшок, у якім замкнёны вораг, аканчальна ачышчаны.

Каля ямаў ад скінутых бомбаў ідзем наперад. Тут у мінулых тыднях залеглі моцныя савецкія сілы. На краёх ямаў, вырытых узарванымі бомбамі, яны пабудавалі свае бункры і ўкапаліся. Цяпер там у зялёным балоце ляжаць іх трупы й разносяць няпрыемны смурод. Нашая артылерыя даслоўна ўзарала гэтыя лініі супраціву. Ямкі, вырытыя снарадамі, адна каля другой. Куды ні глянь, усюды валяюцца савецкія шынэлі й розная зброя. Па сталёвых касках можна пазнаць, што тут была адборная савецкая армія. Захопленыя палонныя пацьвярджаюць гэта. Ніводзін з саветаў, замкнёных намі ў «мяшку», ня мае больш чым 30 гадоў. Гэта добра абучаныя салдаты, а многія з іх актывісты.

Стралкі ганзейскага палка, якія маюць тут ужо за сабой слаўную традыцыю, выпрабаваны ў баю. Гэта ўжо хіба іх прызначэньне з дня на дзень вандраваць усё ў новыя мейсцы. Ужо некалькі тыдняў стаяць яны ў балоцістым лесе на паўдзённы ўсход ад Ільменскага возера, і шмат хто гаворыць, што гэтая барацьба— найцяжэйшая з усіх, якія яны перажылі. Амаль усе з іх маюць адзнакі. Чырвоныя нашыўкі Жалезнага крыжа, срэбныя пяхотныя адзнакі, чорныя адзнакі параненьняў мігацяць на салдацкіх уніформах і адліваюцца рознымі колерамі. Усе носяць мэдалі ўсходу, сымбалі гэройскае барацьбы ў сьнезе і лёдзе, барацьбы, якую яны ніколі не забудуць. І Рыцарскія Крыжы віднеюць часта густа. Уваднэй роце маюць іх аж два палафіцэры.

Гэтага яшчэ ніколі ня было.

Час атакі надыйшоў. Паволі ідзем праз балота наперад. Думкі ў кожнага напружана працуюць. Тут нельга быць няўважным, кожны прамах — гэта сьмерць, бо вораг ня сьпіць. Але нямецкае камандаваньне паклапацілася зьнянацку перастрашыць ворага. Яно кінула ў атаку танкі. Калі пяхота пачула аб гэтым, ніхто спачатку не хацеў гэтаму верыць! Танкі ў балоце? — кіньце плясьці! — думалі яны. Усё-ж гэта была праўда. Сапёры пастараліся пралажыць праз балота гаць. І вось імчаць танкі — тры, чатыры, пяць! Сэрца радасна б'ецца Ура! Танкі ў балоце! Гэтага яны яшчэ ня бачылі й не перажывалі дасюль. Саветы-ж зусім перапалохаліся. Нашае пяжкое аружжа не магло іх дасягнуць, дык цяпер ім падсыпалі новую штучку! Вынікі першых выстралаў з танкаў былі надзвычайныя. Як толькі рэха пракацілася ад першага залпу, бальшавікі пачалі ўцякаць. Адзін сяржант упаў са страху, думаючы, што яго трапілі. Ён зьдзівіўся й глядзеў шырока разчыненымі вачыма, калі яго пачаставалі папяросай. Яшчэ больш усё сталася для яго незразумелым, калі яму далі глытнуць гарачай гарбаты. Цяпер ён зразумеў усю праўду аб нямецкіх салдатах. Гэтую праўду ён хацеў сказаць і сваім таварышам, якіх гнаў пад прымусам жыдоўскі камісар у бязсэнсоўны бой. Гэты жыд фактычна і ўтрымліваў усё гнязло супраціву. Адзін палонны расказаў, што гэты жыд з Адэсы страляў у цяжка раненых савецкіх армейцаў. «Каб яны не папалі ў нямецкія рукі» — як цынічна казаў ён. Але і гэтая апошняя варожая апора мусіць быць зьнішчана. Ня гледзячы на тое, што савецкая артылерыя па радыё ўтрымлівае сувязь з замкнёнымі рэшткамі савецкіх войскаў, цяпер яна без разбору валіць у балота. Мы прабіраемся бязупынна наперад. Танкі зрабілі пралом, які вырашае далейшы ход бою. Цяпер пяхота можа пэўна выканаць сваё заданьне. Некалькі афіцэраў і палітрукоў б'юцца да апошняга, рэшта паддаецца. Бой вырашаны.

Забойства ў Беластоку

22.9.1942 г. ў 6.45 гадз. у Беластоку ў браме дому на Вярбовай вуліцы (Вайдэнштр.) № 5 знойдзена няжывой невядомая старая кабета каля 40—45 гадоў. Установлена, што кабета была задушанай каля 18—19.9.1942 г. недзе ў другім мейсцы.

Апісаньне незнаёмай.

Узрост 152 см, стройная, валасы цёмна-блёнд, вочы шэрыя, малы просты нос, зубы са шчарбінай, пяжарніяя ад 7—8 месяцаў. Вопратка: хустка з аздобамі бронзавай і жоўтабронзавай фарбы, сіні жакет з плюшавымі выкладкамі пясочнага колеру, на каўнеры і ў рукавох бурачковы вязаны жакет з мэталёвымі кнопкамі, сукенка бела-блакітная—ахровай фарбы, кашуля белая льняная. Шэрыя анучкі і фільцовыя чаравікі. Хто знае невядомую забітую? Заявы ў гэтай справе кіраваць у Урад Крымінальнай Паліцыі Варшаўская вул. 50. Тэлефон 476, апарат 6, або ў другія бюры паліцыі.

Herausgeber und Druck: Sturmverlag G.m.b.H. Zweigniederlassung Bialystok, Lindenstr. 64, Tel. 437.

АБРАЗЫ З ТЫДНЯ

Зьлева:

ЖАЎНЕР НА ВАРЦЕ.

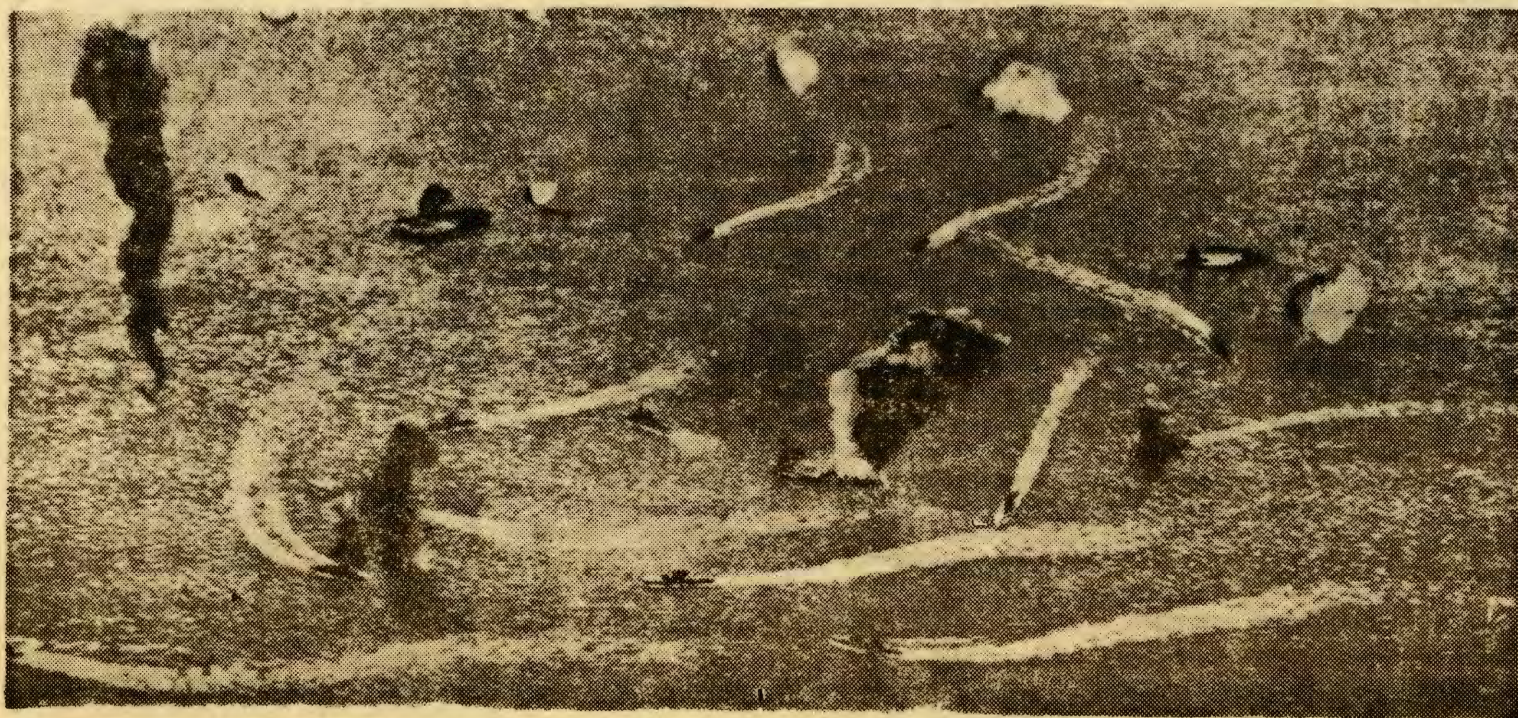
Жаўнер на варце добре замаскаваўся, каб лепш назіраць варожыя становішчы.

Зправа:

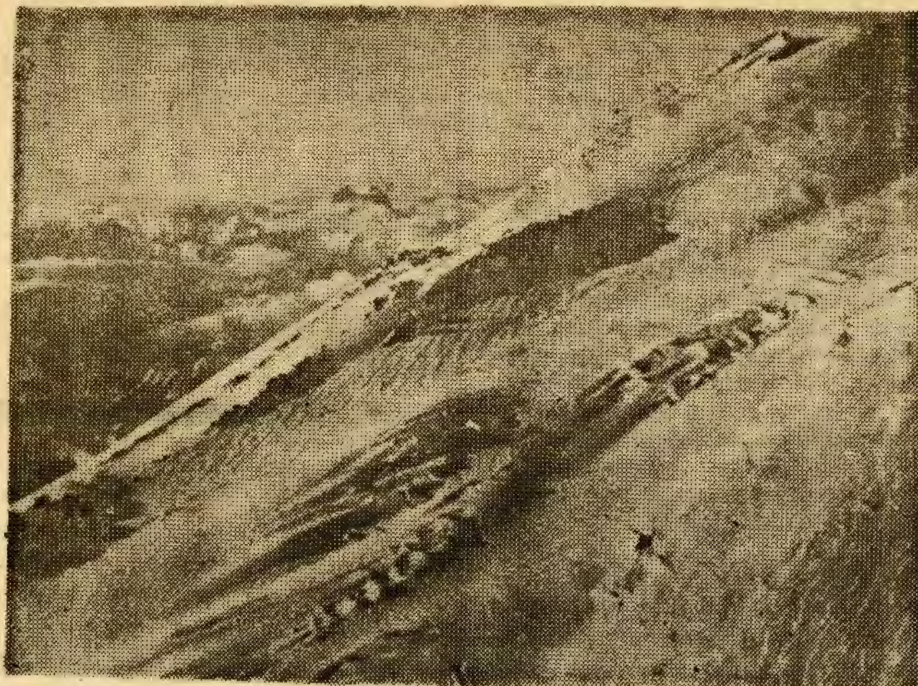
СПАТКАНЬНЕ Ў МОРЫ.

Капітаны нямецкіх падводных лодак хутка абменьваюцца ўражаньнямі, і лодкі ізноў разыходзяцца ў моры насустрач ворагу.

Сучасная марская бітва. Абраз марской бітвы ў Каралевым моры. Амэрыканскія караблі надарма прабуюць уцячы ад бомбаў японскіх самалётаў, якія выляцелі з авіяносцаў.

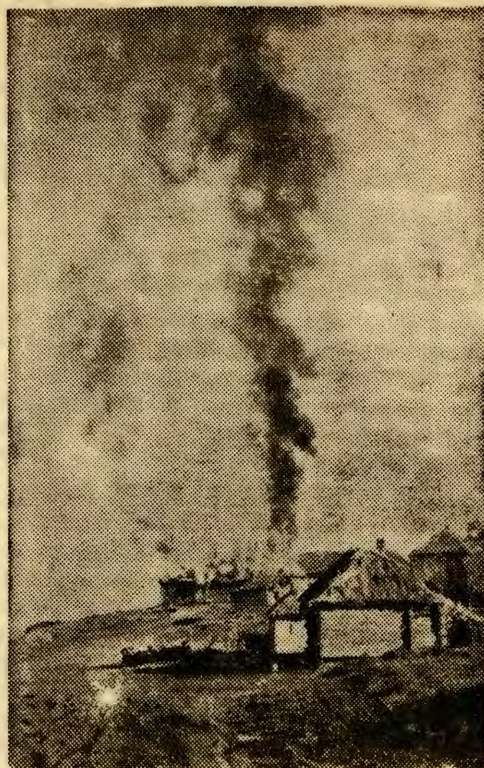
Зьлева:

На горных вяршынах Каўказу.

Зправа:

У БАРАЦЬБЕ З БАНДАМІ.

Хаты, у якіх схаваліся бандыты і іх памагатары, пушчаюцца з дымам.

Нямецкі ўсходняпрускі падпалкоўнік Баўэр, [illegible] нядаўна адзначыў Фюрэр Рыцарскім Крыжам, з сваім любімым прыяцелем.

У зарасьлях сланэчнікаў добра схаваная 3,7 цм. процілятунская гармата паралiжуе рухі ворага.